

Jak pomóc dziecku z dysleksją rozwojową?

Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne

Dysleksja rozwojowa to jedna z „chorób” XXI wieku. Co raz częściej w placówkach edukacyjnych spotykamy się z dziećmi, które przejawiają trudności w zdobywaniu umiejętności szkolnych. Wyróżniają się specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu. To właśnie w przedszkolu, a później w szkole, dzięki obserwacji nauczycieli i specjalistów oraz przepływie informacji od rodziców podejmowana jest pierwsza interwencja w kierunku pomocy dziecku.

Na początku należy umieścić specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu w ramach terminologicznych. Dotyczą one dzieci, które pomimo normy intelektualnej mają duże trudności w nauce czytania i pisania. Ich wkładany wysiłek w naukę oraz stosowane powszechnie metody pedagogiczne nie przynoszą efektów takich jak u rówieśników. Trudności te nazywa się mianem *dysleksji rozwojowej*. Są określane jako zaburzenia specyficzne, ponieważ są wybiórcze. Z kolei ich rozwojowy charakter należy rozumieć jako fakt, że zaburzenia te towarzyszą dziecku przez cały okres rozwoju, natomiast przy prawidłowej stymulacji, trudności te powinny ustąpić. Warto nadmienić, że te specyficzne zaburzenia są niewspółmierne do wieku, stanu zdrowia, rozwoju intelektualnego, zasobów wiedzy, czy umiejętności szkolnych. Dziecko wykazujące dużą motywację i przebywające we wspierającym środowisku wychowawczym, uczone powszechnymi metodami dydaktycznymi również może zostać dotknięte specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

W Polsce istnieje pięciopozomowy system pomocy terapeutycznej dla osób z dysleksją rozwojową. Ma on za zadanie zapewnienie potrzeb dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu. Dzieci dyslektyczne w naszym kraju, według zapisów prawnych mają prawo do:

- wczesnej diagnozy,
- wczesnej interwencji na poziomie specjalistycznym (metody pracy i program nauczania dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów; zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, klasy terapeutyczne; poradnictwo dla uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli),
- dostosowanie wymagań oraz oceniania do możliwości ucznia (stosowanie się do zaleceń z opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej),
- zwolnienie z drugiego języka obcego w przypadku dzieci z głęboką dysleksją,
- dostosowanie na egzaminie ósmoklasisty,

- wyrównanie szans edukacyjnych poprzez profilaktykę niepowodzeń w szkole¹.

Pierwszy poziom pomocy zakłada *wsparcie udzielane dziecku przez rodziców przy współpracy z nauczycielem*. Specjalista na podstawie wydanej opinii z poradni psychologiczno-pedagogicznej proponuje działania, które mają usprawniać zaburzone funkcje. Pomoc ta odbywa się w sposób koherentny zarówno w szkole, jak również w domu. Zazwyczaj jest to wystarczające dla dzieci posiadających niewielkie trudności w nauce. Tutaj też warto wspomnieć o indywidualizacji nauczania, które jest niezbędne w przypadku dzieci z opinią lub orzeczeniem. Dziecko dyslektyczne może mieć zapewniony przez nauczyciela indywidualny program wymagań, ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne, które wykonuje w szkole jak i w domu, a to wszystko przy *ściślej współpracy nauczyciela z rodzicami*. Wskazane jest, aby dorośli pracującym z dzieckiem z trudnościami w pisaniu i czytaniu pamiętali o stwarzaniu miłej atmosfery sprzyjającej pokonywaniu trudności i pełnej zaufania; wskazywali rzeczowo możliwość poprawy błędów; dostosowywali ćwiczenia do możliwości dziecka; nie wyręczali, a zachęcali dziecko do samodzielnej pracy oraz nagradzali za nawet najmniejsze postępy. Niestety, nie zawsze wszystko wygląda tak idealnie. Jest to spowodowane nieznaną przyczyną problemu jakim jest dysleksja rozwojowa. Mianowicie, już w wieku przedszkolnym, powinno podjąć się pracę nad wyrównywaniem dysharmonii rozwojowych. Niewiedza powoduje, że rodzice nie wiedzą, że przysługuje im możliwość zbadania dziecka i nie jest tu potrzebne żadne skierowanie z placówki. Jednak, gdy dziecko posiada opinię, którą rodzice dostarczą do szkoły, nauczyciel jest zobowiązany do stosowania się do zawartych w niej zaleceń. Dotyczy to *indywidualizacji nauczania*, czyli organizacji dodatkowych ćwiczeń do pracy w szkole i w domu; częstsze odpytywanie ustne, zamiast pisania testów sprawdzających wiedzę; wydłużony czas na prace pisemne; możliwość pisania na komputerze. Wymagania powinny być dostosowane do potrzeb i możliwości dziecka. Co więcej, istotne jest również *dostosowanie sposobu oceniania*. Rozumie się to, poprzez ocenianie prac pisemnych za treść, a nie pod kątem stylistyki, ortografii, jakości graficznej pisma. Należy również doceniać tu szczególnie włożony wysiłek w pracę, a nie tylko końcowy efekt. Ocena końcowa powinna bazować głównie na poprawności wypowiedzi ustnych, i merytoryce prac pisemnych.

Na efektywność udzielanej pomocy dziecku z dysleksją rozwojową składa się również *rozumienie zachowań jej współtowarzyszących*. Są to często zaburzenia mowy, orientacji przestrzennej, a nawet zaburzenia emocjonalne, które wynikają z postaw lękowych, agresywnych, poczucia niepewności i niesprawiedliwości. Dzieci dyslektyczne często wkładają

bardzo dużo pracy i zaangażowania w naukę czytania i pisania, jednak trudności, które napotykają są dla nich ogromnym stresorem. Można zaobserwować wśród uczniów również objawy zaburzonej dynamiki procesów psychicznych. Nadpobudliwość jest często nieodłącznym towarzyszem obniżonej koncentracji uwagi, niesystematyczności oraz pochoptności i fragmentarycznego myślenia. Brak świadomości pochodzenia tych zachowań wśród dorosłych jest czynnikiem jeszcze bardziej stresującym i frustrującym dla dzieci.

W związku z powyższym dzieciom z takimi trudnościami przysługuje udział w *zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych* pomocnych w przewyżczeniu trudności w zdobywaniu określonych umiejętności. Również oferuje się Trening Umiejętności Społecznych skupiający się na prawidłowym rozwoju społecznym i emocjonalnym.

Nazwa zajęcia korekcyjno-kompensacyjne odnosi się do usprawniania deficytów rozwojowych, jak również wyrównywania braków w wiadomościach i umiejętnościach szkolnych. Zatem zajęcia korekcyjno-kompensacyjne są nieodzownym elementem terapii pedagogicznej. Ta z kolei stanowi wszelkie „oddziaływanie za pomocą środków pedagogicznych na przyczyny i przejawy trudności dzieci w uczeniu się, mające na celu eliminowanie niepowodzeń szkolnych oraz ich ujemnych konsekwencji”.

Na podstawie obserwacji dziecka, u którego istnieje ryzyko dysleksji, jak również u dziecka z diagnozą dysleksji rozwojowej, konieczne jest zorganizowanie **zajęć korekcyjno-kompensacyjnych**, na które będzie ono uczęszczać. Działania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, która dotyczy również organizacji zajęć korekcyjno-kompensacyjnych reguluje między innymi rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej nr 15, z dnia 25.05.1993 roku. Zajęcia te powinny trwać 60 minut i odbywać się jeden raz w tygodniu. Grupa powinna być nieliczna (do pięciu osób), a zajęcia powinny być zróżnicowane i dzielone na krótkie jednostki czasu, z racji problemów uczniów z koncentracją uwagi, niską motywacją i obniżoną wydolnością. Ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne powinny być już wdrażane w wieku przedszkolnym u dzieci z ryzykiem dysleksji. Ponadto, rodzice powinni stale konsultować z nauczycielami plan usprawniania zaburzonych funkcji i kontynuować pracę w domu.

W trakcie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych realizowane są trzy rodzaje oddziaływań terapeutycznych:

- usprawnianie zaburzonych procesów psychomotorycznych, które pełnią istotną rolę w zdobywaniu umiejętności czytania i pisania;
- ćwiczenie umiejętności czytania i pisania;
- oddziaływania psychoterapeutyczne, czyli relaksacja oraz aktywizacja ucznia do nauki.

Ponadto, można wydzielić również trzy etapy pracy terapeutycznej:

- I. Etap przygotowawczy – skupia się na kształtowaniu dojrzałości dziecka do rozpoczęcia nauki czytania oraz pisania. Polega na stymulowaniu i korygowaniu funkcji percepcyjno-motorycznych i koordynowaniu ich.
- II. Terapia właściwa – ćwiczenia mające na celu przezwyciężanie specyficznych trudności w opanowaniu czytania i pisania.
- III. Doskonalenie umiejętności czytania i pisania – polega na dalszym usprawnianiu w trakcie pisania i czytania funkcji słuchowej, wzrokowej, kinestetyczno-ruchowej oraz koordynowaniu ich. Celem jest wykluczenie dysortografii i błędów ortograficznych wynikających ze specyfiki polskiej pisowni.

Natomiast główne cele realizowane na zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych to:

- wdrażanie do systematycznej nauki;
- motywowanie do działań poznawczych;
- pobudzanie wiary we własne możliwości;
- ćwiczenie funkcji wzrokowej i orientacji przestrzennej;
- rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz słuchowo-ruchowej;
- ćwiczenie percepcji słuchowej;
- nauka czytania i usprawnianie techniki czytania;
- ćwiczenie czytania ze zrozumieniem;
- ćwiczenie pamięci;
- usprawnianie koncentracji uwagi,
- ćwiczenie grafomotoryki;
- trening ortograficzny;
- nauka pisania i ćwiczenie pisania;
- rozwijanie wyobraźni;
- pobudzanie logicznego myślenia;
- ćwiczenie liczenia.

Cele te realizowane są według potrzeb każdego ucznia.

Podsumowując powyższe treści dotyczące zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, terapia ta jest niezbędna do prawidłowego rozwoju dziecka z diagnozą lub ryzykiem dysleksji. Co więcej, organizacja takiej pomocy pedagogiczno-psychologicznej wymaga zaangażowania wszystkich osób biorących udział w procesie kształcenia i wychowania dziecka.

Opracowała Natalia Stępień – pedagog specjalny, terapeuta pedagogiczny, trener TUS, nauczyciel edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej na podstawie:

1. Bogdanowicz M. „O dysleksji czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu – odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli” Wydawnictwo Popularnonaukowe Linea, Lubin 1994
2. Bogdanowicz M., Bućko A., Czabaj R. „Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją” Wydawnictwo pedagogiczne OPERON, Gdynia 2008
3. Opolska T., „Przyczyny specyficznych trudności w nauce czytania i pisania ze szczególnym uwzględnieniem rozpoznawania ryzyka dysleksji”, Polskie Towarzystwo Dysleksji, ORE
4. Materiały od Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego.